

Woordkunst-drama

3de graad D-finaliteit
III-WoDr-d

BRUSSEL

D/2024/13.758/233

Versie januari 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat lesdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in lesdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang met de tweede graad

In de derde graad verbreed en verdiep je de doelen Woordkunst-drama van de tweede graad en breid je die uit. Leerlingen streven naar een grotere autonomie. Ze werken binnen een grotere complexiteit.

Ze nemen zelfstandig meer initiatief in het totale artistiek proces. Ze creëren persoonlijk artistiek werk en groeien naar een eigenheid binnen Woordkunst-drama.

2.2 Samenhang in de derde graad

2.2.1 Samenhang binnen de studierichting Woordkunst-drama

Dit leerplan heeft een duidelijke samenhang met het leerplan Nederlands.

2.2.2 Samenhang over de finaliteiten heen

Alle richtingen binnen het domein Kunst en creatie vertrekken van een gelijkaardige visie op kunstonderwijs, waarbij gewerkt wordt vanuit een artistiek proces.

Leerlingen binnen de dubbele finaliteit experimenteren vooral vanuit een concrete en praktische invalshoek. Ze werken eerder gestructureerd naar een persoonlijk artistiek werk toe. Een artistiek proces richt zich vaak op een specifieke, concrete, afgebakende opdracht.

Binnen de doorstroomfinaliteit worden doelen abstracter, theoretischer en conceptueler benaderd.

Afhankelijk van de school kunnen er verbindingen gevonden worden met Audiovisuele vorming, Beeldende vorming of Beeldende kunst, met Muziek of Dans, met Fotografie, Crossmedia of Grafimedia.

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op minimumdoelen van de basisvorming en specifieke minimumdoelen. Het leerplan is gericht op 16 graaduren en is bestemd voor de studierichting Woordkunst-drama.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Woordkunst-drama en het vormingsconcept

Het leerplan Woordkunst-drama is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. In het leerplan ligt de nadruk op het artistieke wat aan bod komt door een integratie van de culturele en sociale vorming. Ook talige en lichamelijke vorming komen aan bod. De wegwijzers verbeelding, uniciteit in verbondenheid en kwetsbaarheid en belofte maken er inherent deel van uit.

Culturele vorming

Culturele vorming biedt leerlingen mogelijkheden om kunst en cultuur te verkennen en te verwerken. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is en verbeelden hoe die zou kunnen zijn. Kunst

stimuleert hen om met een kritische en open blik cultuur waar te nemen. Via kunst en cultuur komen ze ook in contact met het artistieke. Artistieke uitingen van zichzelf en anderen raken en inspireren leerlingen. Zo groeit hun cultureel bewustzijn en ontwikkelen ze hun creatief denken en doen. Dat draagt bij tot hun persoonlijke ontwikkeling in relatie met de anderen.

Sociale vorming

In sociale vorming leggen we de focus op de mens als een relationeel wezen. Leerlingen leren zichzelf kennen als meer dan losse individuen, maar herkennen en erkennen zich als persoon en als knooppunt van relaties. Sociale vorming daagt hen uit om minder ik-gericht en meer empathisch te gaan leren en leven en duurzame sociale en relationele vaardigheden te ontwikkelen.

Samen creëren en samen verbeelden betekent dat ze rekening houden met eigen mogelijkheden en die van de ander.

Talige vorming

Talige vorming ondersteunt de persoonlijke vaardigheid om te communiceren, (artistieke) taal als cultuurverschijnsel te beleven en als artistieke expressie te hanteren. Leerlingen gebruiken (artistieke) talen om structuur te brengen in de eigen gedachten, om de realiteit te begrijpen en te structureren, om de eigen perceptie van die realiteit te verbeelden en op persoonlijke wijze weer te geven.

Lichamelijke vorming

Lichamelijke vorming draagt bij tot het ontwikkelen en onderhouden van de motorische competenties van leerlingen. Ze houden rekening met de eigen lichamelijke grenzen en mogelijkheden. Ook op toneel krijgt de lichamelijke vorming aandacht. Leerlingen werken bijvoorbeeld aan hun spreektechniek (articulatie, ademsteun, stemtraining ...) en aan hun houding op het podium, wel of niet geregisseerd. Zangtechniek en stemvorming komen bij Muziek aan bod.

Verbeelding

Kunst geeft een specifiek creatieve, verbeeldende kijk op de mens, de wereld en op God. Verbeelding breidt het voorstellingsvermogen van leerlingen uit en geeft ruimte om datgene wat niet onmiddellijk tastbaar is, uit te drukken en over te dragen. Leerlingen krijgen kansen om nieuwe werelden te leren kennen en te maken. Via kunst stimuleer je leerlingen om hun verbeeldingskracht te beleven, te versterken, vorm te geven en ervan te genieten. Aan de grondslag van een artistieke, kunstzinnige ervaring ligt de verbeelding.

Uniciteit in verbondenheid

Vanuit onze christelijke mensvisie erkennen en waarderen we de leerling als uniek persoon met eigen mogelijkheden en beperkingen, een eigen geschiedenis en persoonlijkheid. Artistieke expressie is betrokken op identiteit, op het diepste wezen van de mens. Door het beschouwen van en geraakt worden door geeft kunst zin en betekenis aan wie we zijn en aan de wereld waarin we leven. Leerlingen krijgen kansen om te groeien in relatie met zichzelf, de andere en de wereld.

Kwetsbaarheid en belofte

Door in aanraking te komen met een of meer artistieke vormen ontdekken leerlingen hun interesses en mogelijkheden. Zij kunnen door artistieke uitingen geraakt worden en ze worden geconfronteerd met hun kwetsbaarheid, grenzen, dromen en groeikansen. Daardoor leren ze hun kracht en kwetsbaarheid kennen.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Gedreven met woordkunst en drama omgaan, individueel en samen met anderen

Nieuwsgierigheid en verwondering leiden tot zin. Zin om te kijken, verder te kijken, vanuit een ander standpunt te kijken. Dit anders kijken leidt tot maken. De leerling heeft een passie voor woordkunst en drama. Dat uit zich in een intensieve beschouwing en een artistieke en creatieve zoektocht, alleen en in klasverband.

De leerlingen ontwikkelen een intrinsieke motivatie en nemen hun leerproces in handen. Ze tonen zelfdiscipline, ambitie, verantwoordelijkheid en enthousiasme in hun leerproces. De leerlingen vinden gedrevenheid bij zichzelf, maar ook steeds in relatie tot de groep. Ze leren een actieve rol opnemen in groepsverband waar vertrouwen, aanmoediging en constructieve feedback belangrijke vaardigheden zijn.

Kunst onderzoeken, betekenis geven en waarderen

Kunst beschouwen en creëren betekent groeien als mens. Daarvoor is het belangrijk dat de leerlingen met een open en nieuwsgierige blik naar de wereld rondom hen kijken. Door hun omgeving waar te nemen, te ervaren, te interpreteren, betekenis te geven en te waarderen, leren ze schoonheid herkennen in al haar facetten en zullen ze in staat zijn de wereld met vertrouwen en in verwondering tegemoet te treden.

Met kunst en cultuur ontdekken en begrijpen leerlingen zichzelf, de omgeving, de maatschappij en de wereld. Leerlingen onderzoeken hoe de wereld of de samenleving is of zou kunnen zijn. Kunst geeft een specifieke kritische en diverse manier van kijken naar cultuur. Betekenis geven heeft zowel betrekking op de artistieke uitingen die leerlingen zelf maken als op de professionele uitingen van kunst.

Artistieke deskundigheid inzetten bij drama en bij presenteren

De leerlingen leren de aangeleerde technieken inzetten in artistieke contexten. Ze ontwikkelen hun vakmanschap om solistisch en in groep op de vloer te spelen. In de lespraktijk is er aandacht voor de verbinding vanop de vloer met een publiek. De leerlingen gebruiken technieken om te communiceren met het publiek en ze ervaren daarbij spelplezier en spelovergave.

Verbeeldingskracht centraal stellen in het artistiek proces

De leerlingen onderzoeken hun fantasie, verbeeldings- en inlevingsvermogen. Ze vergroten hun verbeeldingskracht al doende op de vloer. Ze leren vertrouwen op hun verbeelding en kunnen die inzetten bij improvisatie en bij ingeoefende scènes. Ze leren hoe ze hun intrinsieke en extrinsieke belevingswereld kunnen vertalen naar drama en hoe ze via hun spel in een personage kunnen transformeren of een verbeeld universum tot leven kunnen wekken.

Vanuit een verbondenheid met zichzelf drama beleven en overbrengen op een publiek

Leerlingen leren hun talenten kennen en inzetten in repetities en voor een publiek. Ze groeien in het accepteren van hun beperkingen en werkpunten, en verbeteren hun aanpak ervan waarbij ze zich tijd gunnen om te evolueren. De leerling leert om tussenstappen uit te denken om het eigen leerproces behapbaar te maken en constructief aan te pakken. De leerlingen groeien in hun mentale kracht: ze leren omgaan met angst, twijfels, groepsdruk, vermoeidheid, fysiek intensief bezig zijn. De leraar stimuleert een realistisch en positief zelfbeeld en heeft aandacht voor zowel de fysieke als mentale noden van de leerlingen.

3.3 Opbouw

Dit leerplan bestaat uit deze rubrieken:

- Woordkunst – drama;
- Muziek als ondersteuning;
- Beweging als ondersteuning;
- Kunstbeschouwing;
- Onderzoekscompetentie.

Dit leerplan biedt de ruimte om zelf keuzes te maken in het clusteren van doelen en zo tot dwarsverbanden te komen.

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang met de tweede graad

De groei van de tweede naar de derde graad wordt gerealiseerd door een hoger beheersingsniveau, stijgende moeilijkheidsgraad en toenemende zelfstandigheid. Leerlingen groeien van exploreren en experimenteren naar beheersen.

3.4.2 Samenhang in de derde graad

In de derde graad verdiepen en verbreden de leerlingen hun artistieke vaardigheden. De leerlingen nemen meer initiatief en gaan zelfstandig aan de slag. Ze creëren persoonlijk artistiek werk. Ze verkennen verschillende stijlen en groeien naar een eigen, authentieke stijl. Ze kunnen zich complementair opstellen ten opzichte van de ander.

3.5 Aandachtspunten

Graadleerplan

Het leerplan Woordkunst-drama is een graadleerplan. Als lerarenteam spreid je de leerplandoelen over de twee leerjaren waarbij overleg en een planmatige aanpak cruciaal zijn.

Het is belangrijk om het leerplan in zijn geheel te beschouwen waarbij verschillende leerplandoelen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en over de rubrieken heen moeten worden bekeken en aangepakt. De ordening in dit leerplan leidt niet tot een organisatie van een afzonderlijke vakkenstructuur. Het is vanuit pedagogisch-didactisch standpunt dan ook absoluut nodig om degelijke samenhang te brengen tussen praktijk en theorie. Dat betekent dat er voor het specifieke deel van de studierichting geen verdeling is in vakken. In de leerplandoelen vormen theorie en praktijk een geheel, waardoor de afstemming van de theorie op de praktijk optimaal wordt.

Artistiek proces

Het artistiek proces is eigen aan de kunstrichtingen. Het speelt in alle specifieke leerplannen van het domein Kunst en creatie een belangrijke rol. Vanuit elke studierichting wordt het artistiek proces specifiek ingevuld. Er zullen gelijkenissen zijn met andere studierichtingen, maar ook duidelijke verschillen. Het kan interessant zijn om het artistiek proces te realiseren via cross-overs.

Artistiek proces wordt ruim geïnterpreteerd. Ook reflecteren, presenteren, inspiratie zoeken, onderzoeken, experimenteren, betekenis geven zijn delen van het artistiek proces. Het artistiek proces kan organisch verlopen, het is geen stapsgewijs proces. Leerlingen gaan aan de slag met diverse vormgevingsmiddelen, technieken, materialen en leren ze de mogelijkheden en beperkingen ervan kennen. Ze verdiepen het artistiek denken, voelen en handelen. Het artistiek proces kan zowel een proces, een resultaat, een concept of een creatie omvatten.

Kunstbeschouwing

Kunstbeschouwing kan je integreren in de andere componenten van het leerplan. Het refereren naar het kunstgebeuren vroeger en nu zal een vanzelfsprekend item zijn in de wisselwerking tussen leraar, leerling en lesdoelen... Het beschouwen van kunst vertrekt vanuit de podiumkunsten, maar ook vanuit een brede blik op kunsten. Zo kunnen leerlingen onderzoeken hoe woord, drama ... in andere kunstvormen een plaats kreeg en krijgt.

Kunstgebeuren

Het refereren naar het historisch en hedendaags kunstgebeuren zal een vanzelfsprekend item zijn in de wisselwerking tussen leraar, leerling en lesdoelen. Opdat leerlingen breed zouden leren kijken, kan je hen vragen om geregeld te participeren aan het culturele leven. Je kan hen ook een grote variatie aan culturele evenementen, kunstvormen aanbieden waar ze normaal misschien niet mee in contact zouden komen (film, tentoonstellingen, theater, lezing, musea ...). Je moedigt hen aan om dat ook buiten de schooluren te doen.

Theatercodes

Leerlingen hebben aandacht voor enkele praktische theatercodes. Ze respecteren etiquette of afspraken achter de coulissen. Hierbij leren ze niet alleen hoe ze hun rol op het podium moeten vertolken, maar ook hoe ze zich achter de coulissen dienen te gedragen. Het respect voor de coulissen, zowel wat betreft het omgaan met materiaal als het eerbiedigen van de ruimte, staat centraal. Deze theatercodes dragen bij aan een professionele en harmonieuze werkomgeving, waarin zowel het artistieke als het sociale aspect van het theatervak tot uiting komt.

Onderzoekscompetentie

De onderzoekscompetentie kan worden gerealiseerd met inhouden van dit leerplan die gerelateerd zijn aan specifieke minimumdoelen. In Woordkunst-drama kan de onderzoekscompetentie ook aan bod komen via het leerplan Nederlands. Om dat duidelijk te maken wordt het leerplandoel over de onderzoekscompetentie voorafgegaan door #. Je overlegt op schoolniveau welke keuzes worden gemaakt met betrekking tot de realisatie van de onderzoekscompetentie. Op de PRO-tegel [onderzoekscompetentie](#) kan je voor elke studierichting terugvinden via welke leerplannen onderzoeken kan worden gerealiseerd. Bij LPD 26 geven we aan met welke inhouden de onderzoekscompetentie kan worden gerealiseerd. Op de leerplanpagina vind je meer informatie over en een aantal mogelijke voorbeelden van hoe je via specifieke inhouden van dit leerplan met je leerlingen kan werken aan de onderzoekscompetentie.

Vakterminologie

Het correct gebruik van vakterminologie in het atelier, in de praktijk- en theorielessen is essentieel voor heldere communicatie binnen dit vakgebied, waardoor leerlingen in staat zijn om complexe ideeën en concepten nauwkeurig te beschrijven. Het stimuleert kritisch denken en analyse, omdat het leerlingen aanmoedigt om de betekenis van termen te doorgronden en verbanden te leggen tussen verschillende begrippen, wat bijdraagt aan een diepgaand begrip van de leerstof.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Woordkunst-drama

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen onderzoeken en creëren met verbeelding vanuit improvisatie, bestaand tekstmateriaal en bestaand artistiek werk.

Wenk: Leerlingen laten zich inspireren door beelden en ideeën. Ze gaan ermee associëren, improviseren, repeteren ... Ze vertrekken bv. vanuit intuïtie, inleving, emotie en vanuit artistiek denken, voelen en handelen.
Je kan een ruime variatie aan bestaand artistiek werk, teksten en materiaal aanbieden.

Wenk: Het kan interessant zijn om samen met Nederlands bv. minder evident, moeilijker tekstmateriaal op te nemen als voorbereiding voor een opdracht op de theatervloer.

LPD 2 De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 14

Wenk: Bij het doorlopen van een artistiek proces kan je denken aan

- het selecteren van ideeën zoals bij eigen gedachten en gevoelens stilstaan, artistieke werken bestuderen, indrukken of objecten verzamelen;
- het koppelen van de eigen bedoeling aan vormgeving via methodes zoals trial and error, try-out;
- het gebruiken van basistechnieken.

Wenk: Je kan leerlingen een logboek of procesboek laten bijhouden.

Wenk: Je moedigt leerlingen aan om ook inspiratie te zoeken in situaties buiten de schoolmuren, zoals een tentoonstelling bezoeken, naar theater of bioscoop gaan, een boek lezen, specifieke (vak)literatuur doornemen, de actualiteit volgen.

Wenk: Je kan leerlingen uitnodigen om ook artistieke expressievormen te analyseren

buiten Woordkunst-drama. Daar kunnen ze eveneens inspiratie vinden voor hun creaties.

LPD 3 De leerlingen zetten speltechnieken en spelvaardigheden in om tot theatrale zeggingskracht te komen.

2de graad: II-WoDr-d LPD 3

Wenk: Bij speltechnieken kan je denken aan deze aspecten: verbaal en non-verbaal communiceren; vanuit intentie spelen; subtekst hanteren; in het hier en nu spelen; bewust ruimte gebruiken; met overtuiging spelen; vlot schakelen; geloofwaardigheid opzoeken; taallenigheid inzetten; samenspelen: incasseren – accepteren – reageren.

Inoefenen van die speltechnieken kan gebeuren zowel vanuit improvisatie als vanuit bestaand tekstmateriaal.

Wenk: Je zoekt samen met de leerlingen naar zintuiglijkheid, hun inleving, poëtisch vermogen, fijngevoeligheid en taalgevoeligheid.

Je laat leerlingen experimenteren met verschillende speelstijlen.

LPD 4 De leerlingen zetten technieken en vaardigheden van samenspel in.

Wenk: Bij samenspel denk je aan samenspelen en aan samenwerken. Je wijst leerlingen op het ‘werken’ in teamverband bij podiumkunsten.

LPD 5 De leerlingen gebruiken bewust lichaam en stem in spel- of vertelsituaties zowel uitvoerend als creërend.

Wenk: Leerlingen kunnen in spel- en vertelsituaties met bestaand of zelf ontwikkeld materiaal aan de slag gaan. Ze kiezen bewust hoe ze hun lichaam en stem inzetten, rekening houdend met de context (doel, doelgroep, beschikbaar materiaal, ruimte ...).

LPD 6 De leerlingen passen technieken toe op het vlak van ademhaling, stemgebruik, articulatie, lichaamshouding en projectie.

2de graad: II-WoDr-d LPD 5

Wenk: Je kan met geïntegreerde opdrachten, maar ook met kleinere geïsoleerde oefeningen werken.

Technieken zijn belangrijk in functie van expressie en verstaanbaarheid, bv. lichaamshouding als basis voor een bewuste ademhaling; ademsteun; steminzet; projectie van de spraak aangepast aan de omgeving; pittigheid en openheid; ontspannen en gezond stemgebruik; uitspraak van het Standaardnederlands en diverse taalvariëteiten.

LPD 7 De leerlingen zetten verhaalanalyse, tekstanalyse of opvoeringsanalyse in bij spelen.

Samenhang derde graad: III-NedS''-d LPD 11, 14

Wenk: Bij verhaalanalyse denk je aan de samenhang en opbouw van alle theatrale elementen, ook non-verbale. Tekstanalyse betekent bv. close reading, stilstaan bij het ontstaan van de tekst, bij de auteur, bij de keuzes die de auteur maakte. Bij opvoeringsanalyse kunnen deze elementen een plaats krijgen: verhaal, context, inspiratiebron, (drijfveer van) personage, kledij of kostuum, decor, belichting, ruimte, muziek of geluid, multimedia, vierde wand.

Wenk: Je kan de analyse op verschillende manieren laten uitwerken bv. via een (creatieve) schrijfofdracht, een spelsituatie, een interview, een inlevingsoefening.

LPD 8 De leerlingen onderzoeken op de theatervloer verschillende aspecten van spel- of vertelsituaties.

Wenk: Je kan met geïntegreerde opdrachten, maar ook met kleinere geïsoleerde oefeningen werken.
Het onderzoeken kan op de theatervloer, zowel actief als receptief. Daarbij kan je denken aan deze aspecten: tijd en ruimte, tempo en herhaling, structuur van verhaal of scène, spanningsboog, betekenis en effect, conflict en conflow (tegenstellend of meegaand), speelstijlen (bv. Stanislavski (method), Brechtiaans, grotesk, Commedia dell'Arte, Grotowski, slapstick, filmacteren, overacting).

Wenk: Onderzoeken kan door te experimenteren en daarbij groeien leerlingen naar meer zelfstandigheid. Het is belangrijk dat leerlingen herhaaldelijk proberen om uiteindelijk tot een rijker, kwaliteitsvol spel te komen.

LPD 9 De leerlingen onderzoeken scenografie, geluid en materialen in een artistiek werk.

Wenk: Leerlingen kunnen hun inzicht in scenografie, mise-en-scène en geluid toepassen. Dat kan met eenvoudige materialen en technieken. Ze versterken hun theatraal verhaal met een gepaste vorm, bv. make-up, haar, kostuum, decor, rekwisieten, licht en geluid. Je kan ook denken aan soundscape, projectie ...

LPD 10 De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal en artistieke eigenheid met behulp van bouwstenen, technieken en materialen.

Wenk: Afhankelijk van de opdracht komen andere bouwstenen, technieken en materialen aan bod. Bij bouwstenen kan je bv. denken aan:

- deze mogelijke technieken: improvisatie, inleving, samenspel, theatrale stijlen ...;
- deze mogelijke materialen: lichaam, stem, taal, kostuum, decor, rekwisieten, digitale tools ...

Wenk: Je kan techniek en het artistieke laten samenvloeien, bv. verbinding lichaam en ademhaling, stem, uitspraak; verschillende speelstijlen van verschillende theaterdisciplines toepassen: clownerie, figurentheater, enz.

Wenk: Zowel fictie als non-fictie, realiteit en verbeelding kunnen aan bod komen. Ook nieuwe media, performance en installaties kunnen een plaats krijgen. Je kan leerlingen een procesomschrijving laten uitwerken, een intentienota laten opmaken, een scenario laten schrijven, een storyboard laten maken ... Ze leren een concrete planning opstellen en opvolgen.

LPD 11 De leerlingen onderzoeken samenhang met of integratie van andere kunstvormen.

2de graad: II-WoDr-d LPD 8

Wenk: Je kan een concrete, creatieve opdracht geven waardoor de leerlingen het onderzoek ervaren en zo nadenken over de eigenheid van theater (mogelijkheden en beperkingen). Wat bv. bij film kan, kan niet zomaar overgezet worden naar theater. Abstractie en collage kan je ook beter duiden vanuit beeldende kunst dan dat uit te leggen vanuit theater.

LPD 12 De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.

Wenk: In het kader van een gemeenschappelijk project kunnen de leerlingen naast hun artistieke competenties ook hun vaardigheden op het vlak van logistiek, organisatie of communicatie samenbrengen. Het gemeenschappelijk project kan binnen en buiten de klas of school worden georganiseerd.

LPD 13 De leerlingen presenteren hun artistieke creaties rekening houdend met de specifieke context.

Wenk: Presenteren hoeft niet altijd een afgewerkt product te zijn. Dat kan bv. ook tijdens de les, in de klas.

Wenk: Een presentatie mag het leren en het leerproces niet in de weg staan, leerlingen moeten kunnen groeien, experimenteren met vallen en opstaan. Je nodigt de leerlingen uit om een oordeel (over het eigen werk en dat van een ander) uit te stellen.

LPD 14 De leerlingen maken verbinding met een publiek.

2de graad: II-WoDr-d LPD 11

Wenk: Je kan aandacht besteden aan:

- het afstemmen op wie het publiek is;
- het zich verstaanbaar maken voor een publiek;
- het zich met vertrouwen naar een publiek richten;
- het inspelen op reacties;
- het aanvoelen van de ruimte en het innemen van de ruimte;
- het opbouwen en vasthouden van de spanningsboog;
- het in ontvangst nemen van appreciatie;
- ...

LPD 15 De leerlingen gaan in dialoog over elkaars artistiek proces, werk en presentatie aan de hand van afgesproken criteria.

Wenk: In dialoog gaan veronderstelt communicatie in twee richtingen. Het betreft zowel feedback kunnen en durven geven als ook feedback kunnen en durven ontvangen. Je kan leerlingen leren om open te staan voor feedback op hun artistiek proces en

hun werk, om elkaar constructieve feedback te geven en ermee aan de slag gaan. De dialoog is niet vrijblijvend, maar wordt gevoerd aan de hand van afgesproken criteria. 'Afgesproken' kan breed worden geïnterpreteerd: criteria afgesproken tussen leraar en leerlingen of criteria afgesproken tussen leerlingen.

Wenk: Je kan leerlingen bv. laten nadenken over onderwerp en bedoeling, koppeling van intentie en vormgeving, codes om zich tot een publiek te richten, concentratie en focus, de vierde wand doorbreken.

LPD 16 + De leerlingen verwoorden onderbouwd hun beleving en interpretatie van een artistiek werk.

Samenhang derde graad: III-NedS''-d LPD 10

Wenk: Mogelijkheden: bezoek aan theater, voorstellingen, musea

Wenk: Een artistiek werk kan zowel een werk van henzelf zijn als van een ander (kunstenaar, medeleerling ...)..

4.2 Muziek als ondersteuning

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 17 De leerlingen experimenteren en creëren met klanken, stem of instrumenten vanuit improvisatie en vanuit bestaande composities met theateraal bewustzijn.

Wenk: Een eigen creatie hoeft geen uitgebreide compositie te zijn, het is ook een stukje melodie, een tekst op muziek, een montage of assemblage van bestaand materiaal, een bewerking van iets bestaands, een soundscape ...

LPD 18 De leerlingen experimenteren met de communicatieve zeggingskracht van muziek in relatie tot beweging, tekst, beeld.

Wenk: Je kan aandacht vragen voor luisteren, incasseren, actie-reactie, impulsen geven en ontvangen. Ook betekenis en effect (contrast) kunnen aan bod komen.

LPD 19 De leerlingen communiceren via muziek met een publiek.

2de graad: II-WoDr-d LPD 17

Wenk: Je kan leerlingen wijzen op verschillende toepassingen en het expliciet aandacht besteden aan muziek, klank en geluid bij diverse theatervoorstellingen.

4.3 Beweging als ondersteuning

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 20 De leerlingen experimenteren met beweging vanuit een theateraal bewustzijn.

Wenk: Je kan met leerlingen werken aan dynamiek, tijd en ruimte, muzikaliteit, inleving, vorm.

Je kan bv. werken via klassieke dans, moderne dans, hedendaagse dans, jazz dance, gevechtssporten, yoga, Tai Chi, Qi Gong, pilates.

Wenk: Bij tijd kan je denken aan:

- een ritmische structuur reproduceren;
- aandacht voor timing;
- in verschillende maatsoorten bewegen.

Wenk: Je kan inzetten op kracht, stabiliteit, lenigheid, mobiliteit, uithouding, snelheid, coördinatie en evenwicht, connecties in het lichaam, articulatie.

Wenk: Deze aspecten kunnen je inspireren:

- lichaam zoals isolatie, verhouding en verbinding tussen lichaamsdelen, mimiek en blikrichting;
- dynamische bewegingskwaliteiten zoals spelen met spierspanning en flow ...
- ruimte zoals richting, levels of lagen, formatie, bewegingsamplitude (groot of klein), interactie met architectuur en infrastructuur ...
- muzikaliteit zoals frasering, ritme, cadans, maat ...
- inleving aan de hand van emoties, intenties, beeldspraak, fantasie,
- vorm zoals rond - hoekig, mechanisch - organisch, symmetrisch - asymmetrisch, concreet-abstract, mens-dier, atletisch-dagelijks, enzovoort.

Wenk: De leerlingen passen vaardigheden toe in functie van hun lichaam:

- lichaamsbewustzijn en houding;
- bewegingsaanzet, bewegingsverloop, bewegingsbesef;
- weerstand en toegift aan de zwaartekracht;
- integratie van een passende ademhaling tijdens het bewegen.

Extra: Een (eenvoudig) theoretisch luik over de anatomie van het menselijk lichaam kan bijdragen aan een beter inzicht van het menselijk lichaam en bijgevolg zorgen voor meer lichaamsbewustzijn.

LPD 21 De leerlingen creëren bewegingen en composities in functie van een artistiek werk.

Wenk: Je kan denken aan contrast, verwachting, verrassing, herhaling, variatie.

Wenk: Het creëren kan in de vorm van een solo, een duet of een groepswork. Leerlingen leggen persoonlijke accenten.

Wenk: Je kan werken vanuit diverse inspiratiebronnen. Zo ontdekken leerlingen een breed repertoire (heden en verleden).

LPD 22 De leerlingen experimenteren met de communicatieve zeggingskracht van beweging in relatie tot klank, tekst en beeld.

Wenk: Leerlingen kunnen bewegen en spreken of zingen met elkaar combineren in verschillende situaties.

Wenk: Je kan de leerlingen klanken laten omzetten in beweging en omgekeerd met aandacht voor samenhang. Bouwstenen van muziek (muzikale dynamiek,

toonhoogte, enz.) en bouwstenen van beweging (amplitude, levels ...) kunnen in relatie tot elkaar gebracht worden.

Wenk: Je kan bv. vertrekken vanuit hun emoties en herinneringen of vanuit een verhaal met personages.

Wenk: Je kan aandacht vragen voor luisteren, incasseren, actie-reactie, impulsen geven en ontvangen. Ook betekenis en effect (contrast) kunnen aan bod komen. Je kan leerlingen leren hun blik op verschillende wijzen te gebruiken: centraal zicht en perifeer zicht.

LPD 23 De leerlingen communiceren via beweging met een publiek.

2de graad: II-WoDr-d LPD 21

Wenk: Je werkt met leerlingen aan

- inhoudelijke theatercodes: beseffen hoe je als performer op een podium staat, hoe je de aandacht van het publiek kan trekken en behouden, je kan richten naar een specifieke plaats of tegenspeler, je bewust zijn van je plaats op het podium, van de voorgrond, achtergrond, de interactie tussen performers, communicatie met en tussen ...
- praktische theatercodes: positie op het podium, navigeren op het podium, hoe je in de coulissen moet klaarstaan, je daar moet en kan bewegen (etiquette of afspraken achter de coulissen respecteren).

Wenk: Je stimuleert het podiumbewustzijn van leerlingen zodat ze leren dat elke beweging, positionering, handeling en blikrichting betekenisvol is op de theateervloer.

4.4 Kunstbeschouwing

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 24 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen, periodes en westerse en niet-westerse samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen.

Samenhang derde graad: III-Ges-d LPD 8

Wenk: Je kan diverse kenmerkende kunsthistorische elementen aan bod laten komen zoals schoonheidsidealen, vakmanschap, het artistiek parcours, de rol van het bovennatuurlijke, abstractieniveaus, de economische waarde, de aandacht voor de vorm, de mate van weerspiegeling of vervreemding van de maatschappij, stijlkenmerken, de rol van de opdrachtgever(s), de rol in beeldvorming over het verleden of het heden, de rol in opinievorming, betekenissen, de genderdimensie.

Wenk: Je kan leerlingen wijzen op het belang om minder vluchtig naar kunst te kijken. Een mogelijke werkwijze is de Slow Art werkwijze. (Wie-Wat-Waar-Waarom?)

LPD 25 De leerlingen reflecteren vanuit diverse perspectieven over de betekenis van kunst en kunstuitingen in diverse contexten.

Wenk: Je kan leerlingen laten stilstaan bij verschillende aspecten van kunst en bij diverse contexten. Zowel kunstenaar, uitvoerder als toeschouwer beleven en interpreteren kunst vanuit een eigen perspectief. Een perspectief wordt bepaald door de context en door een welbepaalde kunstvisie. Perspectieven kunnen onder meer geografisch, religieus, generationeel, filosofisch, kunsthistorisch, cultureel, tijdsgebonden en persoonlijk zijn. Bv. je kan met de leerlingen stilstaan bij de manier waarop bepaalde thema's in beeld gebracht worden in verschillende periodes.

Je kan meerdere perspectieven (multiperspectiviteit) laten hanteren zoals eerstepersoonsperspectief, derdepersoonsperspectief.

4.5 Onderzoekscompetentie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 26 # De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhouden van dit leerplan.

Samenhang derde graad: I-II-III GFL LPD 21, 22, 23, 27

Duiding: Specifieke inhouden van dit leerplan zoals artistiek proces; vormgevingselementen, technieken en materialen; verhaal-, tekst- en opvoeringsanalyse.

Wenk: Bij fasen in een onderzoekscyclus kan je denken aan: oriëntatie, probleem(stelling) of onderzoeksvraag, onderzoeksmethode, gegevensverzameling, analyse, conclusie, rapportering. Afhankelijk van de context kunnen een of meerdere fasen in de onderzoekscyclus zelfstandig of onder begeleiding gebeuren.

Wenk: Leerplandoelen uit de krachtlijn en de rubriek “betekenisvol leren en kiezen” van het Gemeenschappelijk funderend leerplan bereiden voor op een onderzoekscyclus. Leerlingen leren zo vanaf het eerste jaar om doelgericht informatie op te zoeken in diverse bronnen, de informatie doelgericht te beoordelen en te verwerken op een kritische en systematische manier. Ook leren ze om cyclisch te reflecteren over hun leerproces en dat doelgericht bij te sturen. In het Gemeenschappelijk funderend leerplan vind je suggesties om met die doelen aan de slag te gaan en een leerlijn op te bouwen waardoor leerlingen in de derde graad in staat zijn om een onderzoekscyclus te doorlopen.

Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de begrippen die in het leerplan worden gebruikt. Die verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Bouwstenen

Bouwstenen zijn alle mogelijke middelen die je aanwendt om je in architectuur, beeld, muziek, woordkunst-drama of dans uit te drukken, bv. technieken, materialen, instrumenten, media, attributen, decor, kostumering ...

5 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

5.1 Infrastructuur

Een lokaal met voldoende bewegingsruimte en geschikte akoestiek

- dat goed verlucht, verlicht en verwarmd is;
- waarbij in een gedeelte van de zaal of in de nabijheid van de zaal ruimte is voor didactisch materiaal en begeleidingsinstrument(en);
- met toegang tot een podium;
- met toegang tot opname- en weergaveapparatuur;
- met toegang tot een (draagbare) computers waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om een ruimte volledig te verduisteren;
- met toegang tot een kastje voor EHBO;
- met afzonderlijke kleedruimtes;

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

5.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep.

- theaterverlichting.

6 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	

Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreeren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

7 Concordantie

7.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de minimumdoelen (MD) of de specifieke minimumdoelen (SMD) realiseren.

Leerplandoel	Minimumdoelen of specifieke minimumdoelen
1	SMD 04.01.02
2	MD 16.04; SMD 04.01.01
3	SMD 04.01.02
4	SMD 04.01.03
5	SMD 04.01.02
6	SMD 04.01.02
7	SMD 04.01.02
8	MD 16.04; SMD 04.01.01
9	MD 16.04; SMD 04.01.01
10	SMD 04.01.02
11	MD 16.04; SMD 04.01.01
12	SMD 04.01.03
13	MD 16.04; SMD 04.01.01; SMD 04.01.02
14	SMD 04.01.02
15	SMD 04.01.04
16 +	-
17	SMD 04.01.02
18	MD 16.04; SMD 04.01.01
19	SMD 04.01.02
20	MD 16.04; SMD 04.01.01
21	SMD 04.01.02
22	MD 16.04; SMD 04.01.01

23	SMD 04.01.03
24	SMD 04.02.01
25	SMD 04.02.02
26	SMD 01.01.01

7.2 Minimumdoelen basisvorming

- 16.04 De leerlingen doorlopen een artistiek-creatief proces vanuit verbeelding.
Voetnoot:
Rekening houdend met de ontwikkeling van leerlingen en de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

7.3 Specifieke minimumdoelen

- 01.01.01 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.
- 04.01.01 De leerlingen doorlopen een artistiek proces in functie van een creatie.
Voetnoot:
De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.
- 04.01.02 De leerlingen creëren persoonlijk artistiek werk vanuit een artistieke taal met behulp van specifieke bouwstenen, technieken en materialen.
Voetnoot:
De specifieke eindterm wordt gerealiseerd in de context van de betrokken studierichting.
- 04.01.03 De leerlingen zetten hun artistieke deskundigheid in voor een gemeenschappelijk project.
- 04.01.04 De leerlingen gaan in dialoog over elkaars artistiek proces, werk en presentatie aan de hand van afgesproken opdrachtgebonden criteria.
- 04.02.01 De leerlingen analyseren kunstuitingen uit verschillende stromingen, periodes en westerse en niet-westerse samenlevingen om een kunsthistorisch referentiekader op te bouwen.
- 04.02.02 De leerlingen reflecteren vanuit meerdere perspectieven over de betekenis van kunst en kunstuitingen in diverse contexten.

Inhoud

1	Inleiding.....	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	5
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang met de tweede graad	7
2.2	Samenhang in de derde graad	7
2.2.1	Samenhang binnen de studierichting Woordkunst-drama.....	7
2.2.2	Samenhang over de finaliteiten heen.....	7
2.3	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Woordkunst-drama en het vormingsconcept.....	7
3.2	Krachtlijnen	9
3.3	Opbouw.....	9
3.4	Leerlijnen.....	10
3.4.1	Samenhang met de tweede graad	10
3.4.2	Samenhang in de derde graad	10
3.5	Aandachtspunten.....	10
3.6	Leerplanpagina.....	12
4	Leerplandoelen	12
4.1	Woordkunst-drama.....	12
4.2	Muziek als ondersteuning	16
4.3	Beweging als ondersteuning	16
4.4	Kunstbeschouwing	18
Lexicon 19		
5	Basisuitrusting	20
5.1	Infrastructuur	20
5.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	20
6	Glossarium.....	20

7	Concordantie	22
7.1	Concordantietabel.....	22
7.2	Minimumdoelen basisvorming	23
7.3	Specifieke minimumdoelen.....	23